

manifestirajmo za mir!

DELO

Obnovljena izdaja • Leto XIII. - šte. 11 (563)

TRST - 29. SEPTEMBRA 1961

Posamezna številka 30 lir

Togliatti zahteva miroljubno rešitev mednarodnih sporov

Italija se ne sme zaplesti v spore
zaradi nemškega vprašanja

V rimski poslanski zbornici je bila ta teden razprava o zunanji politiki italijanske vlade. V sredo je govoril tudi tovariš Togliatti. Iz njegovega govora povzemamo naslednje:

Prav gotovo se vsi zavedamo resnosti mednarodnega položaja, v katerem se nahajamo. Ta položaj je bistveno drugačen od onega, ki je obstajal preteklo leto. Čeravno je obstajala tudi lani mednarodna negotovost, čeravno so bile v teku hude spletke in čeravno so se odigrali žalostni dogodki v Laosu, na Kubi v kolonialnih deželah itd.,

vendar obstajala manjša nevarnost za svetovni mir kot pa obstaja danes. Danes smo ponovno priča ostrim bojavnim hladne vojne, groženjam z orožjem, ojačenju ožroževanja in celo jedrskim poskusom. Danes so razna mednarodna zavezanstva že razbita potlačeni razni spoznanja. Solidarnost takimi vpadnimi zapadnimi sil se organizira na osnovi vojaškega zavezništva, ki ima izrazno napadaini značaj. Vsi problemi se postavljajo v znamenju sile in v znamenju priprave na novo svetovno vojno. In tu spada v prvo vrsto problem Nemčije, ki že 16 let caka na rešitev. Zahod je danes zapleten v nesramne vojne pustolovščine. V poknem teku so krvavi zatirani nastopi proti narodom, ki se borijo za osvoboditev izpod kolonialnega suženjstva. Kaj se dogaja v Alžiriji, v Angoli, okrog Kube, v Kongo, kjer je za voditeljem umumbo izgubil življenje generalni sekretar OZN?!

In v takem ozračju je prišlo do ponovnih jeziških poskusov tudi v Sovjetski zvezi. Nujno je moralo priti do poskusov, saj so grožnje proti njej vsak dan večje, saj namere zahodnjakov vsak dan bolj odkrite. Danes se na zahodu dela veliko hrupa zaradi sovjetskih jedrskih poskusov. Protestira se proti nim. Toda proti ameriškim, francoskim in angleškim poskusom, ki so se nadaljevali že vrsto let, ni nihče protestiral. Zakaj dvojna mera?!

Sovjetska zveza je predlagala pametno rešitev nemškega vprašanja. Kako so na njene predloge odgovorili zahodnjaki, zlasti ZDA? Odgovorili so s povečanjem vojnih priprav. In ameriški predsednik še nadalje zahteva nova nakazila za še nadaljnje vojaško jačanje, za obnovo nemške vojske pa za obnovo atomskega orožja.

Med tem ko vse to počezajo pa se zahodnjaki poslužujejo lepih fraz o miru. Toda kako je mogoče govoriti o miru, o reševanju velikih mednarodnih vprašanj, odklanjati priznanje ljudske republike Kitajske? Američani, namesto, da bi se priključili s kitajsko stvaritvijo, so ustanovili svojo kolonialno posest na formozemskem otoku, ki je del kitajskega ozemlja, skušajo ustanoviti drugo svojo kolonijo v Vietnamu itd. Ustvarja se tako nov kolonializem, katerega je tudi beograjska konferenca, ki smo jo odobrili, ne odobramo njene zaključke, soglasno obsodila.

Politiko sile ni mogoče danes prav ničesar doseči. S

tako politiko ni mogoče rešiti nobenega problema. Pristopiti je treba k pametni politiki in odstraniti vse tisto, kar je do danes predstavljalo provokacije hladne vojne.

Nemško vprašanje je zelo značilen primer, ki povzroča hladno vojno in ki grozi, da se spremeni v žarišče novega krvavega spopada. Zato je treba to vprašanje rešiti tako, da se odpravi vsako nevarnost. V bistvu gre za priznanje Nemške demokratične republike. Ustanoviti bi morali demilitarizirano Nemčijo, upoštevajoč socialne pridobitve Vzhodne Nemčije.

Kakšna so stališča italijanskih komunistov glede nemškega vprašanja?

Problem Nemčije in problem Berlina je treba rešiti na osnovi pogajanj in pametnih predlogov. Ti pred-

logi bi morali biti taki, da bi dovedli do uspešnega zaključka. Italija bi se morala obvezati, da ne bo nudila svojega ozemlja za morebitne vojaške operacije v zvezi z razvojem nemškega vprašanja. To je med drugim tudi pogoj za odvrnitev jedrske nevarnosti od naše dežele.

Proslava 40-letnice glasila „Il Lavoratore“

V nedeljo 1. oktobra ob 10.30 bo v Ljudskem domu v Trstu ljudska manifestacija, ki jo organizira naša federacija v počastitev 40-letnice bratskega glasila „Il Lavoratore“.

Na njej bodo govorili tovariši: senator Pastore ter poslanca Polano in Ravagnan, ki so bili uredniki lista pred letom 1926. Manifestacijo bo vodil sedanj glavni urednik lista, tov. Mario Colli, pozdrave „Dela“ bo pa prinesel Mirko Kapelj.

Manifestacija spada v okvir proslav 40-letnice KPI.

II. festival „Dela“, ki se je vršil v Dolini od 2. do 4. septembra, je sijajno uspel. Udeležba na festivalskih prireditvah je bila zelo velika, večja od še tako optimističnega pričakovanja. Gornja slika je bila posneta, ko je bil na sporedu pevski koncert, kateremu je prisostvovala velika množica. Članek o festivalu objavljamo na 7., slike pa na 6. strani lista.

Letošnja kampanja za komunistični tisk se bliža svojemu zaključku. Čeravno ni še uradno zaključena, lahko ugotovimo, da je bila uspešna.

Poleg pokrajinskega festivala „Unità“, ki je bil obenem festival vsega komunističnega tiska in poleg pokrajinskega festivala „Dela“, je bilo še mnogo drugih manjših praznikov ko-

munističnega tiska, ki so jih priredile posamezne sekcije ali federacija. Doslej je bilo 33 večjih praznikov, kar je vsekakor lepa bilanca.

Prispevki naših sekcij

Naša federacija si je postavila za cilj, da bo letos nabrala 8 milijonov lir za tisk. Ta vsota je zelo velika, ako vzamemo v poštev razmere, v katerih se nahajamo. Nekatere sekcije so že pred časom dosegle ali celo presegle svoj plan, druge stoje tik pred ciljem. Je pa še vedno nekaj takih, ki so daleč od cilja. Prvim sekcijam gre vsa pohvala, drugim pa vzpodbuda.

Do 29. septembra so naše sekcije izročile federalni administraciji sledeče prispevke:

Sv. Jakob 523.410 (cilj je bil 400.000), „Vostok“ pri Sv. Ivanu 170.925 (150.000), Opčine 122.395 (120.000), Barkovlje 100.010 (100.000), Pončana 250 tisoč (250.000), „I. maj“ (Podlonjer) 120.000 (120.000), Boljune 30.640 (30.000), Trebče 75.150 (50.000), Konkone 15.000 (15.000), Gropada 9.570 (9.000), Padriče 5.525 (5.000), „Curiel“ 312.246 (500.000), „Pratolongo“ 106.020 (120.000), „Pečar“ 30 tisoč (50.000), Stara mitnica (Barriera) 90.000 (300.000), „Tomažič“ 121.760 (150.000), Magajna 41.900 (60.000), Magdalena 110.215 (200.000), Skedenj 100.000 (300.000), „Montagnana“ (Sv. Ana) 102.795 (200.000), Kolonkovec 123.700 (160.000), Sv. Alojz 38.160 (80 tisoč), Greta 59.185 (100.000), Rojan 75.675 (100.000), Roccol 111.420 (130.000), Sv. Just-Staro mesto 78.430 (150.000), Elizejske poljane 5.850 (60.000), Milje 850.000 (1.000.000), Prosek-Kontovel 60.105 (80.000), Nabrežina 11.750 (30.000), Log 9.270 (20.000), Tovarna Orion 14.000 (20.000), celica „carpen-

tieri“ 12.140 (50.000), Ladjedelnica Sv. Marka 77.860 (250 tisoč), Arzenal 20.000 (100.000), Tovarna strojev 25.835 (150 tisoč), ACEGAT 181.000 (200 tisoč), Dolina 18.000 (30.000), Domjo 15.000 (20.000), Rimanje 21.000 (25.000), Mačkolje 5.000 (10.000), Devin 2.250 (10.000), ILVA 6.300 (100.000), Lonjer 0 (15.000), Repentabor 0 (10.000), Salež-Zgonik 0 (50 tisoč), Šempolaj 0 (10.000), Prebenig 0 (5.000), Boršt 0 (5 tisoč), Bazovica 0 (5.000), Pivovarna Dreher 0 (50.000).

Mladinska manifestacija v Križu

V nedeljo popoldne bo v Ljudskem domu v Križu velika mladinska manifestacija za mir in prijateljstvo med narodi. Manifestacijo organizira Avtonomna tržaška federacija Zveze komunistične mladine na čast delegaciji Ljudske mladine Jugoslavije, ki je sedaj na obisku v Italiji in bo v nedeljo med nami.

Tudi naše „Dela“ pozdravlja delegacijo Ljudske mladine Jugoslavije in ji izreka priskrbo dobrodošlico.

Manifestacija v Križu, ki se bo pričela ob 15.30, bo združena s kulturno prireditvijo, na kateri bodo sodelovali: pevski zbor iz Križa, pevski zbor iz Saleža, pevska skupina „Albert Sirk“ iz Križa in folklorna skupina iz Podlonjerja.

Na manifestaciji bodo govorili tovariši: Achille Occhetto, član vsedržavnega tajništva Zveze komunistične mladine Italije, Sergio Perini, sekretar tržaške federacije ZKM in Fabio Jurjevič-Giorgi, član CK ZKMI.

Kakšen pomen ima etnično štetje?

Prihodnji mesec bo po vsej Italiji splošno ljudsko štetje. Po ostalih italijanskih pokrajinah so že razdelili vprašalne pole, ki jih morajo ob priliki štetja izpolniti prebivalci. Na Tržaškem pa teh pol še niso razdelili. Zakaj? Enostavno zato, ker bodo pri nas popisne pole nekoliko

► Slovenci nasprotujemo etničnemu štetju v sedanjih okoliščinah

drugačne. Kot v bociški pokrajini, bodo tudi na Tržaškem ozemlju na vprašalnih polah tudi postavke, ki se nanašajo na občevalni je-

zik. To se pravi, da bodo pri nas ob priliki splošnega ljudskega štetja skušali izvesti tudi etnično štetje.

O tem vprašanju smo že pisali v našem listu. Naša partija nasprotuje etničnemu štetju v sedanjih pogojih. Etničnemu štetju nasprotuje velika večina Slovencev, kar so potrdili tudi naši izvoljeni predstavniki na skupnem zasedanju, ki je bilo 30. julija v Trstu.

Jasno je, da se za etničnim štetjem skriva kaj drugega.

Sporočilo uredništva

Tovariš Rudi Blažič je bil na lastno prošnjo razrešen dolžnosti odgovornega urednika našega lista. Novi odgovorni urednik je Mirko Kapelj.

Ko se tovarišu Blažiču za hvaljemo za ves trud, ki ga je toliko let posvečal listu, izražamo prepričanje, da bo tudi v bodoče ostal naš zvesti sodelavec.

Kolonializem je obsojen na propast. Zviša se v agonističnih krčih. Toda kljub temu še vedno povzroča veliko nevarnost. To potrjujejo dogodki zlasti v Kongu in okrog Kube. Lahko bi še povzročil tudi zelo nevarne mednarodne spopade. Vendar pa nekaj je gotovo in to je: prej ali slej bo popolnoma premagan in strti. Zmagali bodo zatirani in tlačeni narodi in se dokončno rešili vseh spon.

Ob zamenjavi vladnega komisarja

Dr. Giovanni Palamara je prenehal biti generalni vladni komisar za Tržaško ozemlje. Vlada ga je odpoklicala in ga imenovala za državnega svetnika. Do tega je prišlo nenadoma in rekli bi nepričakovano.

Odkrito priznamo, da nam ni žal, ako dr. Palamara odhaja, saj kot komunisti in zlasti se kot slovenski komunisti, ne moremo pozitivno ocenjevati njegovega delovanja v Trstu, kjer se je izkazal kot vladni funkcionar, ki je izvrševal direktive klerikalcev, proti interesom delavskega razreda in proti Slovincem.

Odsel je, torej, prefekt, ki se je tudi za časa svojega službovanja v Trstu izkazal kot Slovincem nenaklonjen človek. In mi ga bomo kaj lahko pozabili. Nikakor pa ne bomo pozabili — saj to je zapisano že v zgodovini — da je kot komisar, ki je prišel v Trst po sklenitvi londonskih dogovorov o tržaškem problemu, po sklenitvi tistih dogovorov, ki priznavajo državljansko slovenske narodnosti enake pravice kot državljansko italijanske narodnosti, nastopil proti Slovincem, da je na ljubo šovinistov in fašistov prepovedal slovensko besedo na glavnem trgu in s pristranskim prikrojevanjem volilnega zakona one-

mogočil Slovincem, da bi imeli zakonito priznано predstavništvo v tržaškem pokrajinskem svetu; da je, kot avtor znanega pisma rimski vladi, nasprotoval rešitvi raznih problemov, ki se tičejo slovenske skupnosti in odnosov z Jugoslavijo.

Odsel je prefekt, ki je kot generalni vladni komisar in najvisji predstavnik rimske vlade v Trstu nastopal popustljivo napram fašistom, ko so rogovili po tržaških ulicah, napadali, kot za časa zloglasnega skvadrista Giunte, slovenske ustanove in nas žalili ter istočasno poveljevali fašistično ideologijo, ki jo demokracija ustava italijanske republike, sad junaškega italijanskega Oporneškega in antifašističnega gibanja, v imenu katere je vladal v Trstu, izrecno prepoveduje.

Ali se bo sedaj kaj spremenilo?

Odsel je komisar, ki ga je poslal Scelba v Trst ravno tedaj, ko je obljubil, da bo naše mesto postalo »pilot« italijanskega gospodarstva, kar pa se ni zgodilo, in za kar, nikakor ne moremo verjeti, da se je Palamara zanimal, saj tržaško mesto, tudi z gospodarskega vidika še nadalje hira, česar ne morejo preprečiti razne demagoške in retorične obljube in najmanj tiste, ki imajo predvolilni agitatorski značaj.

Ali se bodo po odhodu Palamare stvari spremenile? Ali bo novi generalni vladni komisar Libero Mazza drugače ravnal?

Na to vprašanje je danes težko — in bilo bi tudi preuranjeno — odgovoriti.

Sicer pa dvomimo v to, da bi se stvari spremenile. En prefekt je odsel, drugi prihaja, toda tako prvi kot drugi je orodje vlade, katera pa ne kaže pravnobene resnega zanimanja za temeljito rešitev preostalih tržaških problemov.

Novega komisarja še ne poznamo. O njem vemo, da je prefekt in da je bil za časa nesrečne Tambronijeve vlade šef kabineta ministrskega predsedstva. Da pa je Tambroni zelo osovražena politična osebnost v Italiji, je znana stvar, saj je z bratenjem s fašisti povzročil preteklo leto celo nevarnost državljanske vojne. Vsekakor pa bomo novega generalnega vladnega komisarja ocenjevali po dejanjih in ne po preteklosti njegove službene kariere.

Ljudstva so priča naraščajoči napadalnosti politike vojaškega bloka NATO. ZDA in njihovi zavezniki z vedno večjo silo vrtijo kolo njihovega vojaškega stroja, jačijo oboroževanje, kakršnega ne pozna zgodovina; njihove vojske ne prestando večajo mednarodno napetost. Prišli smo že tako daleč, da vodilni ameriški državniki in njihovi zavezniki grozijo z orožjem in s sprožitvijo nove vojne.

Zaradi tega je sovjetska vlada smatrala za svojo dolžnost, da je sprejela vse potrebne ukrepe zato da bo ZSSR pripravljena neutralizirati katerega koli napadalca, ki bi se upal sprožiti napad.

Tragedija prvih mesecev velike domovinske vojne, ko je Hitler napadel ZSSR, potem, ko je bil gotov, da ima premoč na vojaškem področju, je še preveč živa v spominu ljudi, da bi dopustili, da bi se kaj podobnega ponovilo. To je razlog, zaradi katerega je sovjetska vlada sprejela vrsto važnih ukrepov za zagotovitev varnosti ZSSR. In iz tega razloga je po pozorni in splošni preučitvi vprašanja, sklenila obnoviti poskuse z jedrskim orožjem.

Zaradi teh poskusov so zlasti na Zapadu dvignili veliko hrupa. Toda spričo tega se vprašujemo: Zakaj nista vladi ZDA in Velike Britanije dvignili podoben hrup takrat, ko je Francija izvedla jedrske poskuse na afriški celini in postavila tako Organizacijo združenih narodov kot vse narode sveta pred izvršeno dejstvo? Namesto, da bi ZDA in Velika Britanija takrat vplivali na svoja zaveznika in ga zadržali pri njegovih namerah, sta ga celo hrabrili in vzpodbujali. Na generalni skupščini OZN.

Nacisti in vojni zločinci na vodilnih mestih v Zahodni Nemčiji

► Bundeswehr ima 10 motoriziranih divizij v NATO in je že danes najmočnejša vojska v Zahodni Evropi

Puščice na gornjem črtežu kažejo področja, kjer je zahodnonemška vojska imela svoje vežbalne vaje v letih 1959-60. Pomorske vaje imenovane »Gelber Wolf« in »Wallenstein II.« so simulirale izkrcanje na baltičskih obalah Nemške demokratične republike. Operacije »Holfast« so simulirale ofenzivo v smeri proti Schwerinu, operacije »Side-step« in »Panzerzug« pa napad na Berlin. Manevri »Ulmer Spatz« in »Winterschild« so simulirali ofenzivo proti Leipzigu. Vsi manevri, kot vidimo, so imeli za cilj: napad na Nemško demokratično republiko. To je jasen dokaz krakobonnski politiki in »strategi« pojmujejo besedo: »osvoboditev«!

V zadnjem času se mnogo govori in piše o nemških zadevah. Problem Berlina je takorekoč na dnevnem redu svetovne politike. Velikobonnski revanšizem se opogumlja, podprt od imperialističnih in reakcionarnih sil

na Zapadu. Bonnski vladajoči krogi so vedno bolj brezobzirni. Njihovo vedenje in delovanje kaže, da jih ni zgovornost prve in niti druge svetovne vojne prav nič spametovala. Toda, končno se temu niti ne moremo čuditi, ako pomislimo, da so še vedno na zelo visokih položajih v bonnski upravi bivši Hitlerjevi sodelavci, zagrizeni nacisti in gestapovci.

Hans Globke, podtajnik v predsedstvu bonnske vlade spada med tiste zahodnonemške politike, ki imajo zelo veliko oblast v bonnski vladi. O tem človeku se je mnogo govorilo tudi na nedavnem procesu proti nacističnemu krvniku Eichmannu, ki je sedaj zaprt v Izraelu. Globke je star hitlerjevec. Z leta 1936 je sestavil prvi uradni komentar o norimberških rasističnih zakonih, ki so pomenili začetek fizične likvidacije nemških Židov. To delo je opravil po navodilih samega Hitlerja. Sam Eichmann je na procesu v Jeruzalemu potrdil, da je bil Globke v vrstah najvišjih nacističnih funkcionarjev, ki so odredili množične pokole Židov. Tudi v seznamu nacističnih vojnihi zločincev, ki ga je sestavila OZN, je bilo Globkejevo ime. To ime je bilo označeno s številom 101.

Teodor Oberlander je bil do leta 1960 minister bonnske vlade. Odgovoren je bil za resor, ki ima opravka z begunci. Za časa Hitlerja je bil major posebnega bataljona SS. Leta 1941 ga je Hitler poslal v Lvon. Tam je odredil, da so v eni noči, in sicer v noči med 29. in 30. junijem 1941, umorili 1600 Židov. Po tem strahovitem

pokolju so SS pripravili »razstavo« umorjenih. Najbolj pretresljiva slika na razstavi je bila žena z umrjenim detetom. Trupe deteta je bilo z nemške bajoneto pritrjeno na trlo matere.

Heinz Rheinfart, poslanec v parlamentu dežele Schleswig-Holstein in župan mesta Sylt, se je zelo »odlično« v lovu na Žide, zaradi česar mu je sam Hitler delil čin generala SS. Zločinec je leta 1944 ukazal popolnoma porušiti Varšavo. Kljub temu, da je vojni zločinec, ni bil po vojni izročen Poljski. Izročitvi se je upel sam Adenauer.

Werner von Barden je visoki funkcionar v nemškem ministrstvu bonnske vlade. Med vojno je bil policijski visoki komisar Belgiji. Dne 11. novembra 1942 je poslal von Ribbentropu naslednje poročilo: »Vojaški oddelki, ki so podrejeni, so deportirali tisoč Židov, mož, žena in otrok, v vzhodne dežele.« Leta 1951 je sam Adenauer bral von Bardenja za tajnika ministrstva za zunanje zadeve. Kasneje so ga zaradi njegove vala ljudskih protestov morali odstraniti. Toda leta 1954 so ga ponovno nastilj v ministrstvu za zunanje zadeve, kjer je še danes eden izmed najvišjih funkcionarjev.

Ze teh nekaj primerov je verno potrjuje, da čim več nacistov, tem več nacistov srečamo.

To je ob neki priliki potrdil celo sam Adenauer. Leta 22. oktobra 1952 izjavil je med svetovalci bonnske vlade okrog 66% namenov. Adenauer pa je to sklenil »opravičiti« s trditvijo, da ne bi bilo mogoče ubrati drugačne poti. Adenauer je menil, da bonnskega zunanjega ministrstva ne bi bilo mogoče obnoviti brez osebe, ki imajo »vsaj nekaj prakse na tem področju«. Zato je tako je dejal — se mora pomehati z zahtevo po odstranitvi nacistov. (Kot je znano so tedaj nemški socialdemokratje zahtevali bivanje tistih bivših nacistov).

Nič čudnega ni, torej, da bonnska vlada stopa po poti, ki jo je začrtal sam Hitler. Zato ni tudi nič čudnega, da prihajajo razni nacistični eksponenti na dan z izjavami kot so naslednje:

»Ozemlja, ki se nahajajo na vzhodni strani Labe, nemška ozemlja. Tu ni mogoče govoriti o združitvi nemških pokrajin temveč o njihovi ponovni osvoboditvi. Zato: združitve mora biti niti! Osvoboditev, to je naša meta, ki mora biti naša meta« (Adenauer, 1952).

»Bundeswehr« (t. j. vojska bonnske Nemčije. Op. urej. potrebuje atomsko orožje. Brez tega orožja ne moremo nositi v vojno naše mladino. Tako je izjavil Adenauer v govoru, ki ga je imel na zborovanju šlezvigske Nemce v Hannoverju 11. junija 1961.

Von Hassel, demokristijski predsednik deželne vlade (Nadaljevanje na 7. strani)

Manifestacija proti fašizmu in proti vojni

17. septembra popoldne je bila na Opčinah manifestacija proti fašizmu in za mir. Manifestacija ki jo je organizirala naša Federacija, s sodelovanjem openske sekcije, je bila združena s kulturno prireditvijo, na kateri so nastopili: pevski zbor iz Križa, domača dramska družina, ki je odigrala Čehovo enodejanko »Snubač« ter godba na pihala iz Trebča in Gropade. Po kulturnem sporodu je bila na programu politična tribuna, na kateri sta govorila tov. Marija Bernetič in Paolo Sema.

Ob tej priliki je poslanec Vidali imel krajši govor o Kubi, delavcem železarne ILVA pa je izročil zastavo, ki so jo podarili delavci neke tovarne s Kube. Zlasti izročitev te zastave je bila zelo ginja.

Med manifestacijo je delegacija komunistične mladine ponesla vence na opensko strelišče, kjer so bili ustreljeni Pinko Tomažič, njegovi tovariši in številni drugi antifašisti.

Manifestacije se je udeležila velika množica ljudi z Opčin in okoliških vasi ter iz mesta.

Policija prepovedala manifestacijo za mir

Zveza demokratičnih žena je pretekli teden napovedala svojevrstno manifestacijo proti vojni. Napovedala je pohod večje skupine žena po glavnih mestnih ulicah. Pohod bi se zaključil na enem izmed mestnih trgov, kjer bi bilo zborovanje. Toda ta pobuda ni bila po volji tržaškemu oblastem. Zato jo je policija prepovedala.

Prepoved je vzbudila v mestnih krogih veliko ogorčenje in zgražanje. To je tem večje, ako pomislimo, da je svojčas policija dopustila razgrajanja pobalinskih in fašističnih tolpe mestnih ulicah in celo napade na Slovence. Še več: dovolila je celo, da so fašisti korakali v spredu ob priliki proslavljanja 100-letnice združitve Italije, in to v istem spredu, v katerem so bili tudi najvišji predstavniki civilnih in vojaških oblasti.

Zaradi te prepovedi je Zveza demokratičnih žena naslovila na bivšega vladnega komisarja dr. Palamara odprto pismo, v katerem poudarja, da matere in žene vseh socialnih slojev hočejo mir in da so zato želele na

dostojen način s transparenti manifestirati proti jedrskim poskusom, proti oboroževanju Nemčije ter za takojšnja pogajanja med velisilami.

V nadaljevanju svojega odprtega pisma pravi ZDZ: »Trst, ki je toliko pretrpel zaradi nacistične okupacije, po mnenju policije, ne bi smel manifestirati za mir, češ, da bi to motilo javni red. Toda tako ravnanje oblasti je pristransko. Prepoved manifestacije je v polnem protislovju z manifestacijami preteklega marca. Takrat je kordon policistov ločil od zastav odporniškega gibanja ter od dr. Palamare samega fašistične manifestante, ki so kričali: »Hočemo Reko in Zadar! Proč s Slovenci! Zivel duče«. Takrat ni policija nastopila proti razgrajanjem, danes pa demokratične žene ne smejo manifestirati za mir.

ZDZ je nato pozvala oblasti, naj preklicajo prepoved mirne manifestacije.

O tej zadevi je tudi poslanec Vidali opozoril notranjega ministra ter zahteval umaknitev prepovedi.

OB 17-LETNICI OSVOBODITVE ROMUNIJE

Nova družba - nov način življenja in dela

Pred agrarno reformo je bilo v Romuniji 6.552 veleposesnikov, ki so razpolagali s 3.952.648 ha zemlje; 1.015.302 malih posestnikov pa je posedovalo skupno le 3.319.695 ha zemlje. Okrog 300.000 družin kmečkih delavcev pa je bilo brez zemlje. Bivši kralj je imel 150.000 ha zemlje, razen tega je imel še 169 gradov. Bil je tudi lastnik delnic v skupnem znesku 4.000.000 zlatih levov. Izredno bogastvo Romunije je predstavljalo petrolej. Tudi zato se je Hitler polakomnil po tej deželi in jo skušal vključiti v Reich.

BUKARESTA, avgusta — Ta mesec je LR Romunija slavila 17. obletnico osvoboditve izpod nacističnega jarma. To obletnico je praznovala zelo slovesno, z velikimi paradami, manifestacijami in kulturnimi prireditvami. Že nekaj tednov pred to zgodovinsko obletnico, t. j. 23. avgustom se je ljudstvo pripravljalo na ta veliki praznik. V počastitev tega praznika so tudi tovarne povečale proizvodnjo.

V 17. letih se je obliče Romunije popolnoma spremenilo. Dežela, ki je bila znana kot zaostala, izrazito kmečka, in je morala upoštevati vse poglavitne industrijske predmete iz tujine — izvažala je v glavnem le petrolej — temelji danes na povsem novi gospodarski osnovi. Ustvarjena je bila nova družba in razvili so se novi delovni in življenjski pogoji. Izkoriščanje človeka po človeku je stvar preteklosti. Tu je ljudstvo gospodar samega sebe in vidno je, kako se resno oprijema dela in kako resno čuti odgovornost, ki jo ima posameznik kot član nove družbe. Industrija se vedno bolj razvija, vedno bolj se uveljavlja mehanizacija tudi na področju kmetijstva. Novo življenje se odraža tudi na kulturnem in socialnem terenu.

Ustavila sem se v vasi Halchir, kjer je veliko kolektivno kmečko posestvo. «Gospodaria agricola colectiva». Razgovarjala sem se s predsednikom tega posestva. Ta mi je to-le povedal:

«Naša "Gospodaria" je bila ustanovljena leta 1950. Pred ustanovitvijo skupnega posestva je živelo tu mnogo siromašnih kmetov. Leta 1950 je pristopilo v zadrugo samo 51 družin. Celotna površina zemlje novega gospodarstva je tedaj merila 241 hektarov. V naslednjih letih je pristopila k skupnemu gospodarstvu vsa vas, t. j. 624 družin. Zato razpolaga danes "Gospodaria" s 1.900 ha zemlje. Ljudstvo je samo od sebe prišlo do spoznanja, da je skupno obdelovanje zemlje ugodnejše za vse, ne glede na to, če je letina dobra ali slaba. Danes je "Gospodaria" razdeljena v tri brigade, katere sestavlja od 250 do 300 delavcev. Vsaka brigada je razdeljena na 5 skupin. Vsaka skupina dela na določenem področju velikega kmetijstva. Na polju delajo skupine, ki štejejo od 20 do 25 oseb. Druge skupine skrbijo za živino. Plačilo za delo se deli po učinku. Nekaj plačila prejema v denarju, ostalo pa v živilih. Leta 1950 n. pr. je enodnevna plača znašala 20 levov, 15 levov v živilih in 5 v denarju; leta 1960 pa je bilo obratno: dnevna plača le znašala 30 levov, od tega 18 levov v denarju in 12 v poljskih pridelkih. Letos znaša dnevna plača od 25 do 40 levov, 20 v denarju ostalo pa v živilih».

Prekinila sem predsednika z vprašanjem: «Ali so morali kmetje od pristopu v kolektivno gospodarstvo izročiti vse svoje imetje skupnosti?»

Predsednik mi je odgovoril: «Nikakor! Vsak kmet je smel obdržati zase 2.500 kv. m. zemlje, 3 glave goveje živine, od 4 do 5 prašičev, 10 ovac itd. Tisti kmetje, ki niso imeli ničesar, so ob vstopu v skupnost dobili po 1.500 kv.m. zemlje. Vso ostalo zemljo smo združili. Sadovi skupnega dela gredo v skupni sklad».

«Koliko znaša skupni sklad in kako ga izkoriščate?»

«Leta 1951 smo imeli s skladu 293.000 levov, leta 1960 pa je ta sklad znašal 6.160.000 levov, letos pa bo predvidoma znašal okrog 8 milijonov levov. 15 odst. vsakoletnega dobička gre v ta skupni sklad. In iz njega črpamo denar za razne potrebe, za nabavo novih strojev, za gradnje za vzdrževanje strokovnih tečajev (agrotehnika in živinoreja), katere poseja 250 oseb, nadalje za pokojnino starčkom in invalidom ter ne sposobnim za delo. Zdravniška oskrba in

bolnice so brezplačne, kajti 50 odst. teh stroškov krije "Gospodaria" in 50 odst. država. Letos je "Gospodaria" poslala večje število kmetov na počitnice v gore in v razne domove počitka.

«Kako pa je z živinorejo?»

«Leta 1950 smo imeli le 32 glav goveje živine, lani pa smo jih imeli že 800, od tega 400 krav. Leta 1951 smo imeli le 35 prašičev, leta 1960 pa 1.500, od tega 200 plemenskih svinj. Ovac imamo sedaj 2.500.»

«Kaj pa prideluje vaše posestvo?»

«Pridelujemo predvsem pšenico, pa tudi ječmen, sladkorno peso, krompir, razne zdravilne rastline, mak itd. Leta 1951 smo ko je bila letina izredno dobra, pa 3050 kg pridelali po 1858 kg pšenice na ha, leta 1959, na ha. Letošnji pridelek znaša okrog 3000 kg na ha. Njive obdelujemo s stroji. Zemljo orjemo 50 cm globoko in jo izboljšujemo z umetnimi gnojili. Prizadevamo si tudi za doseg kvaliteta izbolsjanja pridelkov, kar je mogoče doseči z znanstvenimi pripomočki. Vsega tega posamezni kmetje, ki so obdelovali svoja posestva na povsem primitivni način, niso zmogli.»

Ob zaključku pogovora mi je predsednik "Gospodarie", ki mi je dal gornje podatke, naročil, naj ponesem pozdrave vsega kolektiva kmetom na Tržaškem

JELKA GERBEC

PRISPEVKI ZA OBJEKTIVNO ZGODOVINO FAŠIZMA

Kako so fašisti pripravljali veliki proces proti komunistom

Pred kratkim smo dobili v roke knjigo «Il processone», ki je izšla v založbi «Editori Riuniti» v Rimu. Gradivo za to knjigo je zbral in ga uredil Domenico Zucaro. Knjiga vsebuje precej bogato dokumentacijo o zloglasnem posebnem fašističnem sodišču, ki je sodilo ustanovitelja KPI

ULTIMO AVVISO

Lo squadrismo triestino è da tempo stanco di assistere alle «dittiche» scritte sulle sbarre al «servizio di Roma» e al «colloquio» dimissionario anglosassone, per questo...

Basta!

Questa espressione che esprime dal nostro petto il tepore al sentimento di Italia la popolazione destina che in specie non lontana e non dimenticata. Non ha mai permesso che lo «squadrismo» di ogni tempo avesse potuto commettere contumace, la profonda Italia che è dei nostri giorni.

Nemici del fascismo e dell'Italia, d'ogni tinta, d'ogni razza e d'ogni religione.

ATTENZIONE:

1. Gli squadristi non dormono, ma vigilano giorno e notte, per evitare che altri delitti si commettano e che la propaganda abbia del successo. Ai delinquenti e ad altri attentati alla nostra salda compagine interna. Ad ogni misfatto corrisponderanno due fatti: i nostri morti saranno onorati e i delinquenti venduti.
2. In Trieste si parla e si deve parlare esclusivamente l'italiano. Non esistono cittadini slavi, in Italia, ma cittadini italiani di razza slava, che devono sapere comporre con disciplina in ogni loro gesto, in ogni loro atto o fatto.
3. Qualunque complicità, attiva o passiva, verrà punita in modo esemplare con quella nostra tempestività che è ben nota a tutti ai nemici dell'Italia.

Attenzione! Attenzione!

Tram. 11 giugno XX

GLI SQUADRISTI TRIESTINI

Nacifašizem je sklenil, da uniči slovenski narod. Po okrutnih raznarodovalnih akcijah so si italijanski fašisti sporazumno z nemškimi nacisti prisvojili tudi ljubljansko pokrajino in jo proglasili za neločljivi del italijanske kraljevine. Toda zasužnje slovensko ljudstvo se je odločno uprlo fašističnim načrtom. Vstalo je, zgrabilo za orožje in napovedalo odločen boj osvajačcem. Ni se ustrazilo naporov in žrtv, ki jih je zahtevala osvobodilna borba. Junsko je vztrajalo v borbi in zmigalo. Na sliki vidimo lepak, ki so ga razširili po našem mestu škvaldristi po odgovoru, ki ga je dalo fašistom prebivalstvo Ljubljane.

CITTADINI,

IERI NOTTE, QUI A RONCHI, SONO STATI STRAPPATI QUASI TUTTI I MANIFESTI COMUNICANTI CHE IL TEATRO SLOVENO DI TRIESTE PRESENTA ALL'ESTIVO EXCELSIOR L'OPERA TEDESCA "LA PRINCESSA DELLA CORDA".

E' diritto, sancito dalla COSTITUZIONE REPUBBLICANA (art.6) la convivenza a parità di diritti politici, civili e linguistici da parte delle minoranze linguistiche e nazionali.

Questo è un diritto che i COMUNISTI hanno sempre riconosciuto, difeso; aiutando le minoranze slovene a dimenticare le imposizioni, i sacrifici le sevizie che il FASCISMO ha perpetrato nei confronti delle minoranze slovene della nostra Provincia.

GLI SLOVENI,

- « Obbligati a parlare una lingua che non era la loro; l'originaria;
- « Cacciati dalle scuole, condannati all'analfabetismo se si rifiutavano a parlare la lingua impostagli;
- « Costretti a modificare, perfino, il loro cognome di nascita;
- « Sono stati costretti dal fascismo a non praticare il loro folclore, la poesia, l'arte figurativa.

OGGI COME IERI?!!

I COMUNISTI Ronchesi levano alta la loro protesta, il loro disappunto per quanto ieri notte è stato fatto: lo scempio perpetrato dai REVANSCISTI Locali. Quelli che sono ancora oggi la SVASTICA, quelli che la Storia ha condannati ma che vivono impunemente, liberi di dimostrare, sia la loro ignoranza per l'arte, sia per sfogare il loro secolare odio di "PARAS" nei confronti delle minoranze slovene.

E LE AUTORITA' LOCALI DOVERANNO

ED I PARTITI CHE IN OGNI CAMPAGNA ELETTORALE TANTO SI APPANNA... NO A CHIEDERE IL VOTO DI QUESTA MINORANZA, COSA DICONO?

Stiano attenti SIGNORI! Tutto ciò che è accaduto ha certo un legame stretto con le intenzioni espresse dagli stessi provocatori con quanto l'ultima notte hanno fatto ALL'ALBUM MURALE DEL PARTITO SOCIALISTA ITALIANO.

SEMPRE SE TUTTI TACCONO, SE QUESTE AZIONI RIMARRANNO IMPUNITE E DIVERANNO NORMALE COSTUME DI CERTI CIRCOLI BEN INDIVIDUATI; GLI 800 CITTADINI DI ORIGINE SLOVENA RESIDENTI A RONCHI NON AVRANNO PIU' LA SICUREZZA DI GIRARE PER IL PAESE COME GLIELO GARANTISCE l'art. n° 6 della nostra Costituzione.

I COMUNISTI di RONCHI rivolgono da parte loro tutte le sollecitazioni al CIRCOLO SLOVENO DI TRIESTE, rivolgono la loro solidarietà a tutti i cittadini di lingua slovena residenti a Ronchi per l'onta subita.

Il Comitato Cittadino del P.C.I.

Slovensko gledališče iz Trsta je pred kratkim sklenilo, da priredi eno gledališko predstavo tudi v Ronkah. To je bilo pravilno, saj tudi tam živi slovenska manjšina. Tako namreč mislijo ljudje z demokratično miselnostjo. Toda šovinisti in fašisti so drugačnega mnenja.

Sredi priprav na prireditev so se pojavile ovire, ki so končno preprečile slovensko predstavo v tem kraju. S tem so bili še enkrat tamkajšnji Slovenci prikrašani za kulturni užitek. Tako se je še enkrat uresničilo geslo: Danes kakor včeraj!

Komunisti iz Ronk so ostro ožigosali onemogočenje slovenske gledališke predstave. Objavili so poseben letak, ki smo ga tu zraven ponatisnili. V njem je med drugim poudarjeno, da Slovenci imajo pravico, da uživajo pravice, ki jih jamči republiška ustava.

Komunisti iz Ronk so ostro obsodili tamkajšnje revanšiste in izrazili svojo solidarnost s slovensko gledališko ustanovo.

► Poročila tržaške in goriške kvesture

Gramscija in številne druge voditelje partije. V knjigi so objavljena tudi razna poročila nekaterih italijanskih kvestur milanskemu vojaškemu sodišču. Med temi sta tudi poročili tržaškega in goriškega kvestorja. Iz teh poročil smo povzeli daljše izvlečke, ki jih v današnjem sestavku objavljamo. Tržaški kvestor je pisal:

«Deželni komite za ljubljansko krajino je, kot emanacija tretjega meddeželnega sekretariata partije, vokvirjeval vse politične in sindikalne organizacije v deželi. Na čelu tega komiteja je bil vodilni svet; sekretar pa je bil Elio Negri, ki se je posluževal psevdonima «Bianchelli».

V Trstu je bila tudi pokrajinska federacija. Ta je vodila propagandno delovanje sekcij v tej pokrajini. Tudi ta federacija je imela svoj vodilni komite. Imena sekretarja pa ni bilo mogoče ugotoviti.

V Trstu je obstajala tudi mestna sekcija. Ob koncu leta 1925 je bil sekretar sekcije Mario Breskvar, ki je sedaj konfiniran».

Poročilo nadalje navaja razne panoge delovanja partijskih organizacij. Med drugim pravi, da se je odbor za tisk ukvarjal z nabiranjem prispevkov za vzdrževanje komunističnega tiska in s širjenjem tega tiska; odbor za pomoč političnim žrtvam je gmotno podpiral politične jetnike in njihove družine ter skrbel celo za plačevanje odvnetkov, ki so branili obtožence; agrarno-zadružna sekcija je skrbela za razvoj zadrug po vzorcu ruskih zadrug; združenje kmetov je skrbelo za širjenje propagande v kmečkih množicah itd. Poročilo omenja tudi partijsko šolo, ki je skrbela za ideološko vzgojo kadrov; in Zvezo komunistične mladine, ki je imela, prav tako kot partija, vrsto raznih organizacij in odsekov. Zatem pa kvestor tako-le nadaljuje:

«Vse sekcije, tako partijske kot mladinske, so bile, kot po vsej Italiji, razdeljene na sektorje, skupine in celice, ki so bile med seboj povezane. Vsaka celica je imela po tri ali več članov, delavcev ali kmetov. Tovarniške celice so se sestajale na delovnih mestih, ulične celice pa so imele svoje sestanke v javnih lokalih, v zasebnih stanovanjih ali pa na prostem na podeželju.

V teku leta je policija zaplenila več ilegal-

nih letakov, tako ob priliki obletnice Leninove smrti, ob priliki «tedna komunistične propagande (septembra) in ob priliki obletnice Oktobrske revolucije (novembra).

8. februarja 1926 je bil aretiran komunist Karel Lončar, ki je sedaj konfiniran. Med preiskavo na njegovem domu so agenti javne varnosti našli en izvod lista «La verita».

Junija istega leta je policija zaplenila večje število letakov, ki so bili ilegalno natisnjeni ob priliki obletnice Pariške komunice. Letaki so vsebovali gesla proti fašistični stranki in so vzpodbujali k borbi proti fašizmu. Zaradi širjenja teh letakov je bil aretiran komunist Emilij Kobau.

Za 1. maj 1926 je Komunistična partija dala natisniti letake za komunistično mladino. Nekaj izvodov teh letakov je hranil na svojem domu mladi komunist Giuseppe Gaddi. Letaki so bili zaplenjeni.

Septembra istega leta je Komunistična partija dala natisniti in nato širila letake, namenjene mladim delavcem in kmetom. Letaki je vzpodbujali tovariše, naj ustvarijo enotno fronto proti vladi in proti fašizmu. V tem delu je bilo natisnjeno mnogo letakov v počastitev boljševiške revolucije. Komunisti so te letake širili vsepovsod. Metali so jih iz avtomobilov, iz visokih zidov itd. Širili so jih celo na ta način, da so jih privezovali na peruti golobov, kot se je dogodilo prav v Trstu novembra 1926.

Komunisti so vodili tudi antimilitaristično propagando. Mladinska federacija v Trstu je natisnila in širila letake z naslovom «La caserma». Nekaj izvodov teh letakov je bilo odvzeto v vojašnico «Oberdan» v Trstu, kjer je bil nastanjen 151 pehotni polk. 6. aprila 1926 je bil aretiran mladi komunist Giordano Pratolongo, ker je širil protimilitaristično brošuro «La Recluta».

Ob priliki obletnice politične stavke iz leta 1902, med katero je prišlo do krvavih spopadov med stavkajočimi in policijo, je tržaška sekcija KPI poslala na grob padlih delavcev, ki se nahaja na tržaškem pokopališču, venec z rdečim trakom, na katerem je bil napis: «Proletariat Julijske krajine — padlim v revolucionarni borbi». Venec je seveda policija odstranila.

17. in 18. marca istega leta je deželni ko-

(Nadaljevanje na 7. strani)

Kulturno-prosvetni obzornik

Ni razlogov za malodušje

Ob raznih prilikah slišimo tarnanje zaradi kulturnega mrtvila na našem ljudsko-prosvetnem področju. Tako tarnanje je do neke mere razumljivo, nerazumljivo pa je pretiravanje, h kateremu je zelo lahko zaiti.

Kes je, da se danes na ljudsko-prosvetnem področju ne dela toliko kot v preteklosti — pa čeravno je to delovanje tudi dandanes silno potrebno — toda nikakor ni res, da se nič ne dela.

Prav v zadnjem času smo imeli priliko opaziti povečano ljudsko-kulturno dejavnost. Brez kakšnih posebnih naporov smo dosegli prav lepe uspehe na raznih kulturnih prireditvah. Te prireditve so jasno pokazale, da pevski zbori, godbene, tolklorne in dramske skupine še obstajajo in delujejo po svojih močeh.

V nedeljo bo na Opčinah prvič nastopila povsem nova kulturna skupina iz Banov. Tamkajšnji najmlajši bodo uprizorili igrano »Kralj Matjaž in Alenčica«. Jasno je, da so pri igri zastopani tudi odrasli. Do priprave te igre je prišlo na povsem spontan način. Tovarišica Tončka se je prostovoljno lotila težkega dela. K temu delu je privabila še druge vaščane.

Prireditve banovskih otrok

Pridite v nedeljo popoldne v Prosvetni dom na Opčinah. Banovski otroci vas bodo razveselili z igrano »Kralj Matjaž in Alenčica«. Začetek predstave ob 16. uri.

Kaj vse premore dobra volja, nam dokazuje prav ta primer, ki je vse hvale in posnemanja vreden. In vedeti moramo, da Banovci nimajo niti ustrezne dvorane. Se pred kratkim smo gledali openske igralce. Uprizorili so sicer enodejanko, ki pa je bila kot nalašč za dopolnitev kulturno-zabavnih sporedov.

V Podlonjerju že dalj časa neumorno deluje folklorna pevsko-glasbena skupina, ki jo vodi Neva Kranjec. Človeku, ki je takorekoč, spremljal, to skupino od njenega nastanka dalje, se zdi skoro nemogoče, da je dosegla že toliko in tako lepih uspehov. Našo pesem je ponesla celo v kraje izven našega Ozemlja. In povsod je bila deležna velikega odobravanja.

To je še en primer, ki kaže kaj zmore dobra volja!

Pred nedavnim smo v Križu slišali kvartet prosvetnega društva »Albert Sirk«. Kar prijetno presenetil nas je nastop te skupine, ki se odlikuje tudi po svoji dovršenosti.

Vsi ti primeri nas opogumljajo in nas morajo opogumljati! Vsi ti primeri — lahko bi našli še druge, da o zborih niti ne govorimo na tem mestu še posebej — jasno kažejo, da je vsako malodušje povsem neutemeljeno. Če bi bilo vsaj nekoliko resne dobre volje, več poguma in požrtvovalnosti ter manj spodbujanja in sklicevanja na... politično razcepčenost, potem bi še marsikje lahko imeli take skupine kakršne so tiste, ki jih omenjam v tem sestavku.

MIRKO KAPELJ

Koliko prebivalcev ima Jugoslavija

Koliko prebivalcev ima Jugoslavija?

Odgovor na to vprašanje so dali rezultati nedavnega ljudskega štetja in se glasi: Danes ima Jugoslavija 18.515.805 prebivalcev. Od teh jih živi v Sloveniji 1.584.368, na Hrvaškem 4 milijone 148.122, v Srbiji 4.814.100, v Bosni-Ercegovini 3.774.886, v Makedoniji 1 milijon 404.883, v Črni gori 107.462, v avtonomni pokrajini Vojvodini, ki spada v okvir republike Srbije 1 milijon 851.448 in v Kosmetu, ki prav tako pripada kot avtonomna pokrajina k republiku Srbiji 963.565.

Leta 1948 je imela Jugoslavija 15.841.566 prebivalcev, leta 1953 pa 16.991.449. Kljub temu, da se je v času med ljudskima štetjema leta 1953 in 1961 porast povišal, je vendar ta povišek sorazmerno nižji od onega, ki so ga zabeležili v času med prvim povojnim ljudskim štetjem leta 1948 in letom 1953. Najnižji prirastek prebivalstva ima prav Slovenija, najvišjega pa imata Bosna in Hercegovina.

Koliko prebivalcev imajo razna mesta v Sloveniji?

Ljubljana 133.386, Maribor 82.387, Kranj 21.355, Celje 16.487, Trbovlje 15.869, Jesenice 15.637, Koper 7.960, Izola 7.406, Ptuj 7.367, Novo mesto 6.844, Murska Sobota 6.562, Idrija 6.024, Hrastnik 5.998.

In koliko prebivalcev imajo razna druga večja mesta v ostalih jugoslovanskih republikah?

Beograd ima 587.889 prebivalcev, Zagreb 427.319, Skopje 161.983, Sarajevo 142.423, Titograd 29.100, Novi Sad 102.385 in Reka 100 tisoč 339. preb.

Vsen mest in mestec v Jugoslaviji, ki imajo nad 5.000 preb. je sedaj 122. Značilno je, da je bilo teh mest pred osmimi leti 124.

Danes je Jugoslavija razdeljena v 6 republik in kot je omenjeno zgoraj spadajo pod Srbijo še dve avtonomni pokrajini. Vseh okrajev v državi je 75, občin pa je 836.

Slovenija je sedaj razdeljena na sledeče okraje: Ljubljana, Maribor, Celje, Koper, Gorica, Kranj, Murska Sobota in Novo mesto.

Spomeniki treh klasikov slovenske slavistike — Fr. Kidriča, R. Nahtigala in Fr. Ramovša, ki so jih odkrili v Ljubljani od priliki III. kongresa jugoslovanskih slavistov.

Ivan Cankar:

Iskal sem pravico

Prišli so do duri, ki so bile odprte na stečaj. V izbi je stal za široko mizo mlad človek, ki je imel svetle brke in vesele oči. Ozrl se je in je bil osupel, ko je zagledal dolgega Jerneja in njegovo procesijo.

Bradač je pokazal preko rame s palcem na Jerneja, pomežiknil je preserno, se nasmehnil in rekel:

«Tebi, Košir, ki si človek humorja, priporočam in izročam popotnika, ki išče pravičnih sodnikov na tem svetu. Razloži mu, čigava in jablan: ali tistega, ki jo je zasadi, ali tistega, ki jo je otrsela?»

Tako je uganjal burke s pravico božjo. Mladi sodnik pa se ni smejal, temveč namršil je svetle obrvi.

«Čemu komedije? Kdo ste vi, človek, in koga iščete?»

Jernej je stopil blizu predenj.

«Jernej sem iz Betajnovne in krivico so mi storili. Zato sem se nepotil po svetu, da bi poiskal pravico, ki jo je Bog poslal in ki jo hranijo sodniki v svojih bukvah.»

«Kakšno krivico so vam storili? Koga tožite in čemu?»

«Nikogar ne tožim, zakaj potreba ni in ne maram, da bi trpeli ljudje zaradi moje pravice. Če nasitite mene, ni potreba, da bi bili drugi lačni. Tako se je zgodilo, kakor bom povedal: še otrok bi razsodil, kako bi ne razsodili vi, ki ste učeni in poznate postavo! — Delal sem štirideset let in Bog je obilno blagoslovil to moje delo. Pa je umrl stari Sitar, pa je prišel njegov negodnik in je rekel, v prešerni pijanosti je rekel: »Jernej, zdaj poveži culo in pojdi, zakaj, Jernej, zdaj sem jaz gospodar; zdaj si dodelal, zdaj si star in nadložen, ne maram te več; ni več kota zate v domu, ki si ga sam pridelal; le vzemi popotno palico in pojdi, kamor ti je pot!« Tako je rekel; je razsodil sam zoper pravico in postavo, da je jablan tistega, ki jo je otrsela, ne tistega, ki jo je zasadi. Jaz pa sem šel in se nepotil iskat pravico, ki jo je Bog poslal na svet in ki jo človeška sila ne more razdreti. Razsodite!»

Tako je govoril Jernej počasi in po vrsti, brez hinavščine. Mladi sodnik

pa je poslušal in je gledal žalostno.

«Le vrnite se,» je rekel, «vrnite se na Betajnovno k svojemu gospodarju, ki je trd in krivičen, in mu recite: »spoznaj pravico, bodi usmišljen, daj mi kot v svoji hiši, kos kruha na stara leta!« Recite mu tako, pa mu bo žal in bo spoznal svoj greh in bo storil, kakor boste prosili!»

Osupel je poslušal Jernej take besede: dolgo je molčal.

«Kaj ste sodnik?»

«Sodnik sem.»

«Pa ste razsodili po pisani in božji pravici?»

«Tako sem razsodil.»

Visoko se je zravnal dolgi Jernej, za glavo je bil višji od sodnika in od lenuhov, ki so stali pred durmi.

«Jaz pa rečem, sodnik, da niste razsodili ne po človeški in ne po božji pravici! Kaj je Bog ukazal, da se zavalj negodnik na posteljo, ki sem jo jaz postljal in ravnal trdih štirideset let? Kaj je Bog zapovedal, da naj pogine v jarku Jernej, ko si je postavil lepo hišo in topel hram? Odprite bukve: ne znam brati, pa bi rad videl od daleč tiste črne besede, ki so tako naredile in zapovedale. Pokažite jih, tudi vzavo bi rad videl tistih bukev in črno obrezo! Ali je tam zapisano, povejte: delal si, s krvjo si gnojil, da je visoko pognala pšenica, da se je cedila trava od soka; zdaj pa, ko si star in nadložen, ko ni več krvi, da bi z njo gnojil, zdaj pojdi! Če je zapisano, povejte, da naj Jernej, kadar je napolnil shrambe in kašče, hodi od vasi do vasi, od hiše do hiše, v nadlogo ljudem in psom, ter prosi vbojaj me skorje kruha? To mi povejte! In še mi razložite, kako naj ravnam zdaj s svojim delom, kam bi z njim: v zemljo je zakopano, pač za klastro globoko — kako naj ga izkoljem? Kako naj ga povežem v culo, na ramo zadenem? Mojih štirideset let — kako naj jih spravim, kako zauživam na zapečku? Tukaj je cula: perilo je notri in prazniška obleka! Štirideset let — preštejte in premislite, koliko je tu tednov in koliko ur! Moja pamet je počasna, stara; ne znam prešteti; ampak povejte mi, če je to samo toliko dni, da je cula obilno plačilo? Prazniška obleka in platnena srajca je pravično plačilo. Tako je, recite: — pa bom verjel, da ste sodnik, kakor ga je Bog postavil!»

KRONIKA

I. MEDNARODNI FESTIVAL STUDENTSKIH GLEDALIŠČ V ZADRU

V Zadru se je vršil I. mednarodni festival študentskih gledališč. Na otvoritveni svečanosti, ki je bila 16. septembra, je govoril prorektor zagrebškega vseučilišča prof. Horvat, člani Beograjskega akademškega gledališča pa so uprizorili Jovana Sterije-Popovića »Snubitev in ženitev«. Drugo predstavo so izvedli angleški študentje, ki so uprizorili dramatisirano novelo Leonida Andrejeva »Sedem obsešencev«. Nadalje so bile na sporedu še sledeče skupine: študentje ljubljanske Akademije za igralsko umetnost z Giradouxovo dramo »Za Lukrecijo«, zagrebški študentje z Lebovčevno dramo »Tisoča noč«, člani gledališča »Teater 38« iz Krakova (Poljska) s Tartanovim »Zgrešenim življenjem«, člani Študentskega gledališča iz Erlangena z Bert Brechtovimi »Bohni v noči«, študentje iz Parme (Italija) z Majakovskega »Veliko žehto« in člani zagrebškega študentskega eksperimentalnega gledališča z izvedbo »Kraljevo« Miroslava Krleža.

KONGRES JUGOSLOVANSKIH SLAVISTOV V LJUBLJANI

Od 18. do 23. septembra je bil v Ljubljani III. kongres jugoslovanskih slavistov. Ob tej priliki je bilo na sporedu tudi odkritje spomenikov treh velikih slovenskih slavistov Frana Kidriča, Rajka Nahtigala in Frana Ramovša. Pravilno je bilo, da se je ta kongres vršil v prestolnici tistega naroda, iz katerega je izšel velik slavistični oče Jernej Kopitar, ki je bil za Čehom Dobrovskim, največji slavist svoje dobe, ki je med drugim podprl tudi delovanje Vuka Karadžića in mu tako omogočil opraviti svoje veliko delo. Dr. Bratko Kreft, predsednik jugoslovanske Zveze Slavističnih društev je tik pred pričetkom ljubljanskega kongresa zapisal v neki reviji med drugim tudi tole:

«Med vsemi nacionalnimi vedami ima slavistika po svojem teoretičnem (literarno - zgodovinskem, jezikoslovnem) in pedagoško - praktičnem delu največjo in najlepšo tradicijo, ki je najtesneje povezana z razvojem naše književnosti in naše kulture sploh. Kljub veliki mu in nujnemu razvoju tehničnih ved v našem času ni njen pomen in smoter nič manjši kot nekoč, če ni celo večji.»

PROSVETNO DRUŠTVO V BARKOVILJAH V OBNOVLJENIH PROSTORIH

V nedeljo 17. sept. so v Barkovljah otvorili obnovljene prostore tamkajšnjega prosvetnega društva. Mladi arhitekt, domačin, Dario Jagodic je preuredil nekdanje lesno skladišče v zares prijazen društveni center.

DEŽELNE VESTI

O zadevi strelišča na Opčinah

V nekem tržaškem dnevniku je bila pred kratkim objavljena vest o načrtih za obnovo openskega strelišča. Kot je razvidno tudi iz objavljene vesti, ne gre še za nič dokončnega. Vendar pa se nam zdi potrebno že sedaj podčrtati dejstvo, da opensko strelišče svet kraj za tisoče tržaških antifasistov. Na strelišču so fašisti ustrelili heroja Pinka Tomažiča in njegove tovariše, nacisti pa 71 talcev. Pristojne oblasti so dolžne, da pri preučevanju kakršnega koli predloga za obnovo strelišča upoštevajo! Spomenikov žrtvam fašizma in nacizma ne sme dotakniti!

Glasbena matica sporoča

Sola Glasbene matice v Trstu je pričela s poukom. Nove gojence sprejema dnevno od 10. do 12. ure, v ul. R. Manna 29, telef. 29-779.

Gojenci iz okoliških krajev se lahko vpišejo tudi v podružnicah šole Glasbene matice, v Barkovljah, Boljuncu, Nabrežini, Trebčah in na Proseku.

Slabe ceste na Goriškem

Prebivalci slovenskega dela Goriške se že dolgo pritožujejo, da imajo zelo slabe ceste. Zelo pokrajinska cesta, ki vodi iz Selea skozi Doberdob v Dolenjo, je v slabem stanju in še vedno ni asfaltirana ter je zato

tudi zelo prašna. Ker se na tej cesti odvija precej prometa, je razumljivo, da je potrebno neprestano krpanje in popraviljanje. Za to delo skrbi cestar. Vsekakor pa ni njegova krivda, ako je cesta vedno v slabem stanju. Če bi bila asfaltirana, bi bilo mnogo bolje, pa tudi stoški bi bili manjši, saj ne bi treba vsako leto porabiti toliko gramosa za posipanje.

Uprava pokrajinskih cest bi morala to vprašanje vzeti čim prej resno v pretres in ga seveda tudi ugodno rešiti.

Tudi iz St. Mavra prihajajo pritožbe zaradi slabih cest. Pritožujejo se tudi nad nevarnimi ovinki, ki bi jih treba zravnavati, in tisti tadin tadin h m h h

Tarcento za avtonomijo dežele

Občinski svet v mestu Tarcento (videnska pokrajina) je pred kratkim razpravljal o problemu deželne avtonomije. Celo demokratijski svetovalci so kritizirali vlado ker sabotira ustanovitve avtonomne dežele. Komunistični svetovalec Granzutti je predlagal, naj posebnega delegacija predloži zahteve po ustanovitvi dežele pristojnim oblastem. S tem predlogom so se strinjali tudi svetovalci KD.

Tudi to je še en dokaz kako je vedno bolj občuten problem deželne avtonomije in kako si gibanje za ustanovitev avtonomne dežele vedno bolj utira pot tudi med pristaši sredinskih struj. Samo fašisti in liberalni konservativci nasprotujejo avtonomni deželi.

Festival „Dela“ v Dolini

Nastop združene godbe iz Brega

II. festival „Dela“, ki se je vršil v dneh od 2. do 4. septembra v Dolini, je imel zelo velik, lahko bi rekli celo nepričakovan uspeh. Za tri večere — in v nedeljo tudi ves popoldne — je bila Dolina cilj tisočev delovnih ljudi, Slovencev in Italijanov, deželanov in meščanov. In ravno v tem je največji uspeh pobude, ki so jo že lansko leto dali naši dolinski tovariši. Kot smo že zapisali, so bili prav dolinski tovariši tisti, ki so predlagali, naj bi se festival „Dela“ vršil v njihovi občini.

Že prva festivalska prireditev — v soboto — je dočakala zelo lep uspeh. Ta prireditev je bila prvotno namenjena le doručkom, toda kljub temu smo videli na njej mnogo udeležencev iz oddaljenih krajev in celo iz mesta. Sobotni program je bil kulturnega in zabavnega značaja. Dolinski fantje — instrumentalni trio ter duet Dario in Darko — so izvedli prav posrečen polurni spored, ki je prav prijetno „ogrel“ številno publiko; dramska skupina prosvetnega društva „Opčine“ je uprizorila Čehovo enodejanko „Snubač“. Nastop igralsko nadarjenih Opencev je bil tako posrečen, da je spraval gledalce, celo tiste, ki ne obvladajo našega jezika, v zares veselo razpoloženje, kar zelo zgovorno potrjuje tudi ena izmed slik, ki je bila posneta med igro in ki jo objav-

ljamo na šesti strani lista.

Kot zadnja točka sobotnega sporeda je bil nastop znanih tržaških komikov De Rose in Carlo Carli, ki sta ob spremljavi malega orkestra in mladih solistov iz Pončane izvedla vrsto šaljevskih skečev, katerim so se poslušalci iz srca nasmejali. Sledil je ples, ki je trajal do polnoči. Igral je dolinski orkester.

V nedeljo je program začel že popoldne. Otvorili so ga podlonjski Mandrjerji, ki so v slikovitih narodnih nošah pojejo in vriskajo prikorakali na oder. Že njihov pojav na pozornici je zbudil veliko zanimanje občinstva. Nato je nastopil mešani pevski zbor iz Saleža, ki je zelo ubrano zapel nekaj lep slovenskih umetnih pesmi. Zbor je vodil pevovodja Obad. Za pevci iz Saleža je nastopil moški pevski zbor iz Križa, ki ga vodi Frančko Zerjav. Nastop Križanov je bil prijeten ne le za uho marveč tudi za oko. 35 večernih mladih pevcev obeta še mnogo uspehov. Končno je nastopil še moški zbor iz Rimanj, ki ga je tokrat vodil pevovodja Albin Verginela. Ta zbor se odlikuje z dobrimi in močnimi glasovi. Nastopiti bi bil moral še zbor iz Doberdoba. Nam vsem je bilo resnično žal, da ga ni bilo v Dolini, zlasti še ker je bil temu kriva neka lahko premostljiva zapreka. Kljub temu pa je bila revija zborov zelo

uspela in je program trajal skoro do večera.

Nedeljski popoldanski spored je obogatila tudi združena godba na pihala iz Brega, katero vodi dirigent Mirko Krašovec.

Proti večeru je bilo politično zborovanje. Govorili so tov.: poslanec Vidali, dolinski župan Lovriha in urednik „Dela“ Kapelj.

V ponedeljek je bila na sporedu samo prosta zabava, a udeležba je bila vseeno velika.

Festival našega lista so razne sekcije naše partije počastile z izrednimi nabiralnimi akcijami za tisk. Nekatere so že teden pred festivalom izpolnile svoj plan, druge pa so to dosegle prav na dan osrednje festivalske prireditve.

Našega festivala so se spomnili tudi slovenski izseljenci v Argentini. Preko tovariša Bertinova so poslali pozdrav vsem slovenskim tovarišem na Tržaškem in Goriškem. V tem pozdravu je med drugim rečeno:

„Festival „Dela“ bo nedvomno manifestacija vseh naprednih sil, katerim je bilo, je in bo „Dela“ pravi kašipot. Znanje so nam vse težkoče, s katerimi se mora boriti delavski tisk, toda ta mora živeti, učiti in boriti delovno ljudstvo, katero mora kljubovati raznim neprilicam in imeti trdno prepričanje v popolno osvoboditev. Tudi mi, ki živimo v Argentini, pošljamo iskrene pozdrave zbranim na festivalu, želeč, da bi ta rodil obilo uspeha!“

Ob tej priliki se prav toplo zahvaljujemo vsem, ki so na kateri koli način pomagali pri organiziranju festivala. Se posebej se zahvaljujemo našim tovarišem iz dolinske občine, ki so vzdržali glavno breme, tov. Lovrihi, ki je kot predsednik festivalskega odbora opravil vrsto nalog, vsem pevcem, godbenikom, dirigentom in igralcem, vsem tovarišem iz sekcij, ki so s raznimi akcijami počastile festival in kriškim trgovcem ter gostilničarjem za darila, ki so jih prispevali. Toda prav tako se zahvaljujemo vsem tovarišem in prijateljem, ki so se v tako velikem številu udeležili festivalskih prireditve.

Vsem pa kličemo: Osanite še naprej zvesti pripadatelji „Dela“ in navdajanje na prihodnjem festivalu!

Praznik grozdja v Boljuncu

V nedeljo je bil praznik grozdja v dolini Glinščice. Ob tej priliki je bila tudi večja kulturna prireditev na boljunski „Gorici“. Najprej je bil tem koncert godbe „Padovan“ iz Trsta, nato pa so nastopili: Folklorna skupina „Mandrjarji“ iz Podlonjerja, moški pevski zbor s Proseka-Kontovela, mešani pevski zbor „SAITI“ iz Torviscose in folklorna skupina „Danzerini di Capriva“. Podlonjerci, ki jih vodi Neva Kranjec, so izvajali zelo pester spored znanih Avenikovih popevk, solist Stelio Pribac pa je zapel nekaj lepših italijanskih arij; proseško-kontovelski pevci so pod vodstvom pevovodje Ignaca Ote peli slovenske narodne in umetne pesmi; zbor iz Tor-

viscose je odpel vrsto furlanskih in italijanskih pesmi, skupina iz Caprive pa je izvajala popularne furlanske folklorne ples. Ves program, ki je trajal tri ure, je zelo številno občinstvo z zanimanjem spremljalo in je bil — kot je naglasil napovedovalec Mirko Kapelj — pravo prijateljsko srečanje med Slovenci, Italijani in Furlani, kratka prijateljsko srečanje ljudstev, ki žive v naši deželi.

Občinska uprava je postavila na trgu lično stojnico, v kateri so prodajali grozdje in novo vino, ki pa je popolnoma poslo še pred zaključkom prireditve.

Prazniki grozdja so bili tudi po nekaterih krajih, v Trstu in v Miljah. Prosvetno društvo v Podlonjerju je že prejšnjo nedeljo organiziralo tak praznik v svojem kraju. Zelo lepo pa bi bilo, ako bi v bodoče podobne praznike prirejali tudi v nabrežinski in zgoniški občini, saj tudi tam pridelujejo izvrstno grozdje.

Tako daleč smo že...?

Pred kratkim je cenzurni urad vladnega komisariata v Trstu prepovedal nekatere zelo znane slovenske pesmi. Med temi sta pesmi „Žrtvam“ in „V boj“, ki ju naši zbori poje že od konca vojne.

Kakšno „nevarnost“ vidijo „marljivi“ cenzorji v besedilu teh pesmi, si nikakor ne moremo predstavljati.

Nekateri pravijo, da gre zgolj na birokratsko dejanje. Toda mi nismo tega mnenja. Mi menimo, da klerikalne funkcije bodejo v oči pesmi proti fa-

šizmu in pesmi, ki pozivajo v boj za pravice zatiranih in tlačanih.

Nikakor pa ne motijo raznih cenzorjev razglednice s sliko trinoga, ki je povzročil Italiji in svetu toliko gorja. Razglednico, katere posnetek tu zraven objavljamo, je pred kratkim prejel eden naših tovarišev.

Znana stvar je tudi, da so v svobodni prodaji celo gramofonske plošče s fašističnimi himnami.

Vse to, seveda, odgovornih cenzorjev ne moti.

Trgatev

(Foto „Egon“)

Letošnja trgatev je začela nekoliko prej kot prejšnja leta. Zaradi izredno toplega vremena, zlasti v septembru, je grozdje prej dozorelo. Na Tržaškem je pridelek na splošno dober. Po kakovosti je grozdje boljše kot lani, čeravno ga je nekoliko manj. Pridelek v Saležu, kjer je bila posneta gornja slika, ima skoraj 20% sladkorja v sebi, kar je razmeroma mnogo za tukajšnje kraje.

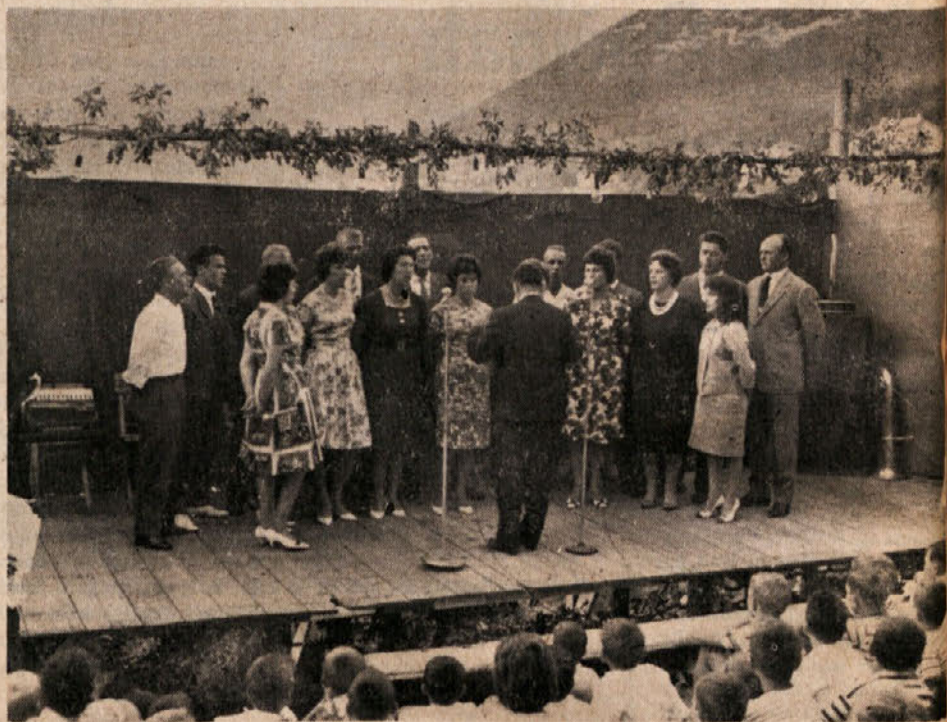

Veličasten uspeh II. festivala "Dela"

naj nam služi kot vzpodbuda za bodočnost!

Festival «Dela» v Dolini ni bil le običajni praznik komunističnega tiska, marveč tudi velika manifestacija za pravice slovenskega prebivalstva, proti fašizmu in za bratstvo med Slovenci in Italijani. Istočasno je bil festival vedrosti in zabave. Gornja slika je bila posneta med izvajanjem igre «Snubač».

Mešani pevski zbor prosvetnega društva «Rdeča zvezda» iz Saleža ima za seboj že dolgoletne tradicije. Odlika tega zbora je v dobri ubranosti in melodioznosti. Ta zbor je dolgo let vodil pevovodja Herman Milič, danes pa ga vodi pevovodja Janko Obad.

Moški pevski zbor «Vesna» iz Križa, ki ga vodi požrtvovalni in neumorni pevovodja Frančko Zerjav, žanje na vseh nastopih mnogo uspeha. Pesem kriških pevcev, ki so po večini še mladi tako po letih kot po svojem pevskem udejstvovanju, je dinamična, navdušujoča, krepka.

Moški pevski zbor prosvetnega društva «Slavec» iz Ricmanj ima menda od vseh obstoječih zborov na Tržaškem še najbolj stare tradicije. Pevci se odlikujejo po lepim in močnim glasovih. Zbor je na festivalu vodil pevovodja Albin Verginela.

Tudi letos so na festivalu v Dolini nastopili mladi študenti iz Pončane. Tako v soboto kot v nedeljo so razveseljevali zlasti mlade poslušalce. Na sliki: mladi pevci Sergio Palombit.

Dramska skupina prosvetnega društva «Opčine» je imela v Dolini zelo lep in velik uspeh, ki je presejal celo igralce same. Uprizorila je Čehovo enodejansko «Snubač». Skupino vodi Drago Gorup, ki igra tudi glavno vlogo. Poleg njega nastopata še Torčeti Sosič in Sonja Bais.

Dolinski fantje — godbeni trio ter pevca Dario in Darko — so znani preko meja naše ožje dežele, saj se pogostoma oglašajo tudi na radiu. Na našem festivalu v Dolini so navdušili številne poslušalce.

Skupina iz Podlonjerja je na letošnjem festivalu v Dolini nastopila v tipičnih mandrjerskih nošah. Na oder jo stopila pojoč in vriskajoč, kar je spravilo v še posebno veselo razpoloženje številno občinstvo.

Priprave na veliki proces

(Nadaljevanje s 3. strani)

mite organiziral zborovanje delavcev in kmetov. Na tem zborovanju je bil sprejet sklep o ustanovitvi odbora za obrambo delavcev, proti direktivam nacionalne vlade in fašističnih sindikatov. Na tem zborovanju se je govorilo tudi o nacionalnih problemih Slovencev. O vsem tem je poročala tudi «Unità» z dne 20. marca 1926, krajevni časopis «Il Piccolo» pa je dne 21. istega meseca objavil poseben članek o tem zborovanju. Ravno istega dne je bil sklican drug sestanek tržaških komunistov. Na dnevnem redu je bilo razpravljanje o ustanovitvi enotne fronte in izvolitve odbora za agitacijo. Pri dopisniku «Unità» Antoniu Juragi, ki je sedaj konfiniran, je bilo najdeno poročilo o tem sestanku.

23. novembra 1926 je bilo med preiskavo na domu Elia Negrija najdeno pismo, s katerim mu je bilo sporočeno, da bo 25. istega meseca sestanek komunistov nekje med Selcem in Doberdobom. V pismu je bila tudi prošnja, naj se omenjenega sestanka udeleži predstavnik tajništva iz Trsta. Negri ni hotel med zasliševanjem povedati imena osebe, ki se je imela udeležiti omenjenega sestanka. Toda policija je uvedla strogo nadzorstvo na omenjenem področju in je izsledila komuniste na sestanku. Tako je prišlo na dan tudi ime delegata iz Trsta. Ta delegat je bil komunist Franc Debevc.

KPI je po direktivah kongresa partije, ki se je vršil leta 1926 v Lionu na Francoskem, posvetila posebno pozornost problemu «allogrenov» (t. j. Slovencev. Op. uredn.) Za poživitev političnega delovanja med Slovenci je bilo sklenjeno, da se obnovi izhajanje lista «Delo», katerega odgovorni predstavnik je bil komunist Alojz Mokole, ki je sedaj konfiniran. O propagandi med Slovenci so govorili tudi partijski dokumenti, ki jih je policija našla pri nekem partijskem kurirju v Bologni. List «Delo» je nolog članekov so delavcev objavjal tudi članke povzete iz «Internazionale Korrespondenz Presse», ki je izhajala na Dunaju in v Berlinu. Povzemal je tudi druge članke, ki so izšli v «Federation Balkanique», ki je bila tiskana na Dunaju in je služila komunistom pri širjenju svoje propagande na Balkanu. «Delo», ki je prihajalo ilegalno v Trst, so slovenski zaupniki širili vsepovsod. Članki lista so bili pisani v zelo borbenem, revolucionarnem duhu, ki je silil Slovence k uporabi.

Tudi «Zapiski», ki jih je objavljala «Kmečka matica» v Ljubljani so zasledovali enake cilje kot «Delo». Tudi «Zapiski» so bili razširjeni v Julijski krajini. Ta list je zaradi izredne revolucionarnosti prepovedala jugoslovanska politična oblast.

Iz vsega tega, kar smo navedli, odnosno iz poročila tržaške kvesture milanskemu vojaškemu sodišču je razvidno, da je bilo delovanje KPI na Tržaškem, kljub vsemu fašističnemu terorju, kljub vsem mogočim oviran, nevarnostim in težavam, vsestransko zelo razgibano in da se je to delovanje nadaljevalo tudi po aretacijah in po konfinaciji številnih voditeljev tržaške federacije.

Goriški kvestor pa je v pismu, naslovljenem istemu sodišču, ki je bilo odposlano dne 15. junija 1927, med drugim poročal, da v goriški pokrajini ni bila v teku leta 1926 odkrita nobena komunistična organizacija, da pa so kljub temu v noči med 29. in 30. aprilom 1926 neznanici odvrgli v kraju Villesse 16 ilegalnih letakov, naslovljenih na delavce. Ti letaki so pozivali delavce, naj zapuste delo na dan 1. maja. 1. maja 1926 so bile izobešene rdeče zastave v okolici Solkana. Nadalje pravi kvestor:

«29. novembra 1926 je goriška policija aretirala tri komuniste. To so bili: Giacinto Bressan, Evgen Kulot in Mario Černe. Aretiranci so imeli pri sebi ilegalne letake in neko okrožnico tržaške sekcije KPI. Leta 1926 je samo «skediran» komunist Leopoldo Gasparini iz Gradiške (t. j. naš dobri tovariš Gasparini iz Gradiške, ki ga prav gotovo tudi mnogi naši bralci poznajo, saj je tudi po vojni dalj časa deloval med nami. Op. uredn.) vršil intenzivno «prevratniško» propagando in je imel tesne stike s «skrajneži» iz drugih pokrajin. Kaže, da so pri nekem komunističnem kurirju, ki je bil aretiran v Milanu, našli tudi revolucionarne članke, ki jih je napisal Gasparini. Zaradi tega je bil Gasparini aretiran dne 12. marca 1926 in izročen vojaškemu sodišču v Milanu.»

Omenjeno poročilo nadalje pravi, da je prišlo tu pa tam na Goriškem do sovražnih manifestacij proti Mussoliniju, in 6. septembra istega leta so bile pomazane nekatere njegove slike v Solkanu, zaradi česar so bili prijavljeni sodnim oblastem štirje mladoletniki. Ravno istega dne je bil aretiran tudi Henrik Lipicar iz Plav, ker je v nekem javnem lokalu žalil čast Mussolinija. Iz istega razloga je bil dne 18. decembra istega leta aretiran tudi Ciril Hojač iz Čepovana.

Smatrali smo za umestno, da v nizu sestavkov o fašizmu v naših krajih (v nizu, ki je namenjen zlasti mladim pokolenjem, ki fašizma niso okusila na lastni koži), objavimo tudi daljši izvelek iz poročil, ki sta jih poslala fašistična kvestorja iz Trsta in Gorice milanskemu vojaškemu sodišču, v času, ko so se vršile priprave na veliki zloglasni proces proti komunističnim voditeljem. Poročili sta iz leta 1927.

Tudi iz teh poročil je razvidno, da se komunisti niso ustrašili še tako hudega preganjanja in da so kljub številnim aretacijam, kljub stalni in hudi nevarnosti, kljub številnim provokacijam nepretrgoma delovali.

Znana stvar je, da se je fašistična policija posluževala najrazličnejših sredstev v boju proti komunistom. Zato so morali biti komunisti silno previdni. Ko je bilo vsako stikanje fašističnih policistov brezuspešno, so se poslužili tudi provokatorjev in vojunov, ki so se, kot plačani agenti, skušali vtihotapiti v vrste komunistov, z namenom, da potem vse izdajo. In vsaka še tako majhna nepreviđenost je našim tovarišem drago stala.

Razumljivo je, da niso prav vsi tovariši vztrajali v tem težkem boju. Nekateri so tudi omagali.

Tudi med tistimi, ki jih omenja gornje policijsko poročilo, je bilo nekaj takih.

Ni naš namen, da bi na tem mestu podrobneje analizirali tako primere, saj ni to niti namen niza sestavkov o fašizmu. Marla se bomo k temu povrnila kdaj kasneje.

Tudi tako gradivo, kot je gornje policijsko poročilo, nam mnogo pove in nam vsem lahko služi kot nauk, ki je pri nas, na žalost, še vedno aktualen.

DOMAČI PROBLEMI IN VESTI

Povišanje tarif na openskem tramvaju

Tarife na openskem tramvaju so zopet povišali. To je že drugo povišanje v tekočem letu. Nove tarife, ki jih je zahtevala družba, ki upravlja progo — in ki bo prenehala obstajati že 31. oktobra letos — sta odobrila inšpektorat za motorizacijo in tržaška občinska uprava. Slednja je odobrila tudi ta povišek, kljub temu, da se je šele pred nekaj meseci izjavila proti nadaljnjemu višanju tarif in kljub temu, da je v teku razpravljanje o bodočem upravljanju tramvajske proge. Vse to nam daje misliti, da je sedanja tramvajska družba s tem, da je zahtevala povišanje tarif tik pred razpustom, naredila klerikalni tržaški občinski upravi veliko uslugo, kajti če bi občina izvedla novo povišanje takoj po prevzetu proge, bi se zelo slabo izkazala tudi pred svojimi volivci, ki jih je zlasti mnogo med priseljenci, ki stanujejo na Opčinah.

Zaradi nadaljnjega povišanja tarif vlada med potniki veliko nezadovoljstvo. Na dan, ko je stopila nova odredba v veljavo, je prišlo celo do spontaniznih protestov. Skupina delavcev z Opčin je n. pr. v znak protesta sedla nekaj časa na tramvajske tirnice. Uprava tramvajske družbe je seveda poklicala policijo, da je demonstrante s silo odstranila. Ves dan, in še naslednji dan, je bila tramvajska postaja na Opčinah zastražena. Čemu to, v resnici ne vemo. Ali ni bilo mogoče prav to dokaz, da vodstvo tramvajske družbe nima čiste vesti?

Toda nekaj dni kasneje se je zgodilo še hujše. Policija je klicala na komisariat nekatere izmed demonstrantov ter jih prijavila sodnim oblastem, češ, da so ovirali redni promet. Kakšen nesmisel! Na ta način ni mogoče rešiti problema!

Baje tramvajska družba toži delavce, da so ji povzročili škodo s tem, da so ovirali normalen promet. Če je to res, potem kaj naj bi rekli potniki, ki imajo neštetokrat priliko biti sami priča raznim nerednostim, zamudam, okvaram itd. Pogostoma se namreč zgodi, da zaradi neke nepravilne ohromi ves promet Tisti, ki so odgovorni za točnost prometa nikakor ne poskrbe za takojšnjo intervencijo, za nadomestitev drugih vozil, recimo avtobusov. Tako so se n. pr. ob priliki težke cestne nezgode na openskem avtocestnem križišču tramvaji ustavljali enostavno v bližini obeliska in potniki so bili prisiljeni pešati, po velikih ovinkih, čeravno so plačali voznino do končne postaje. Mar niso bili pri tem oškodovani? Toda tramvajske uprave se ni niti sanjalo, da bi bila dala na razpolago avtobus za prevoz do končne postaje in obratno.

Tu smo navedli le en primer, toda podobnih primerov je mnogo. Vsega tega, seveda, tramvajska uprava ne vidi. Tega prav tako ne vidi tisti inšpektorat za motorizacijo, ki dovoljuje družbi, da odira potnike. Niti demokratizirana občinska uprava tega ne vidi.

Pa še nekaj moramo tu dodati: Ravno ob priliki ponovnega povišanja tarif, ko smo slišali razne in številne pritožbe potnikov, smo med drugim slišali tudi to-le:

Zakaj tramvajska uprava ne

omogoči rednim potnikom z Opčin, ki imajo mesečne abonmaje, da bi te lahko obnavljali na Opčinah, kjer je tudi blagajna, namesto, da bi bili prisiljeni hoditi v edini urad na trgu Oberdan? Tudi v tem pogledu so openski potniki oškodovani, saj v mnogih primerih morajo prekiniti svoje delo zato, da si pravočasno obnovijo mesečni abonma.

Vemo, da tega sedanja družba,

ki bo že čez en mesec nehala obstajati, ne bo rešila. Toda to smo napisali, ker vemo, da je ena izmed številnih zahtev, ki prihajajo iz vrst potnikov in katere bo morala bodoča uprava, naj bo že kakršna koli, upoštevati.

Tu naj omenimo še, da se je naš poslanec, tov. Vidali, zavzel za delavce, ki so zatoženi sodnim oblastem. V razgovoru, ki ga je imel pred kratkim z vladnim komisarjem, je načel tudi ta problem.

Problem openskega tramvaja je zelo aktualen, zato se bomo k njemu še povrnil.

Šolske vesti

Državna nižja industrijska strokovna šola s slovenskim učnim jezikom v Trstu objavlja seznam kandidatov, ki so v letošnjem jesenskem roku opravili nižji tečajni izpit:

a) na izpitnem sedežu v Trstu: Valter Blokar, Emil Corretti, Vojko Gregori, Edvard Jerkič, Stanislav Kermec, Marij Lakovič, Jurij Matjašič, Marijan Stocca, Bogdan Turchi, Magda Čok, Alenka Cressi, Loredana Posega, Marija Pručar, Adrijana Stocca, Davorina Svar, Marija Ugrin in Milena Zobeč;

b) na izpitnem sedežu na Opčinah: Cvetko Emiliani, Marij Grmek, Karel Stojkovič, Renato Stojkovič, Boris Sossi, Gabrijela Čuk, Marija Križmančič in Mirjam Vremec;

c) na izpitnem sedežu v Nabrežini: Zvonko Masten, Stanislav Savi, Milena Skerk in Nataša Stubelj;

č) na izpitnem sedežu v Dolini: Edvard Lovriha, Oskar Parovel, Vladimir Slavec, Slavko Zerjal in Loredan Jercog.

Na Državnem znanstvenem liceju s klasičnimi vzporednicami, s slovenskim učnim jezikom v Trstu začne novo šolsko leto 1961-1962 v ponedeljek dne 2. oktobra 1961 ob 9 uri s šolsko mašo v cerkvi v ulici Giustinelli.

Čestitke raznašalki našega lista

Raznašalci našega tiska opravljajo zelo važno in hvaležno delo. To so naši pohvale vredni aktivisti, ki svoje delo opravljajo povsem prostovoljno in popolnoma brezplačno.

Med take požrtvovalne aktiviste spada tudi naša tovarišica Ivanka Rupnik s Konkonela, ki je 7. septembra letos slavila svoj 61. rojstni dan.

Tov. Ivanki, ki že vrsto let tako marljivo širi tudi naš list kličemo:

Še na mnoga, srečna leta!

DELO

GLASILO AVTONOMNE TRŽASKE FEDERACIJE K.P.I.

Uredništvo in uprava sta v Trstu, ul. Capitolina 3, telef. 44-046 in 44-047. Odgovorni urednik je Anton Mirko Kapelj. Tiska TTP. Riva v Trstu, ul. Torrebianca 12.

Bivši nacisti na vodilnih mestih

(Nadaljevanje z 2. strani)

Schleswig-Holstein je na istem zborovanju dne 11. junija 1961 izjavil: «Naše zahteve se ne ustavljajo ob črni Oder-Neisse. Mi zahtevamo vrnitev vseh ozemelj, na katerih je nekoč obstajala nemška oblast».

Hans Ehard, ki je tudi krščanski demokrat in je sedaj predsednik bavarske deželne vlade pa je izjavil to-le: «Nevarnost vojne je danes ključ za mir na Zahodu». Lemmer, minister za vsenemška vprašanja pa je dejal: «Raje vidim zaostritev mednarodnih sporov zaradi Berlina, kot pa da bi še nadalje trajal obstoječi položaj». Seebohm, minister za promet v bonnski vladi je dne 7. junija letos izjavil: «Zahtevamo vrnitev vseh ozemelj na Vzhodu, kjer so nekoč živeli Nemci».

Danes ima Zahodna Nemčija vojsko, ki je močnejša od nekdanje hitlerjevske vojske. Zahodna Nemčija je bila ponovno oborožena in sicer v okviru NATO. Oborožile so jo ZDA, ne meneč se za obveznosti, ki so bile svojčas sprejete. Zahodna nemška vojska je danes najmočnejša vojska v Zahodni Evropi, za to predstavlja hudo nevarnost za mir v Evropi in v svetu sploh.

Zahodne sile so z dogovorom, do katerega je prišlo v Bruslju leta 1954, kršile

določila postdamskega sporazuma. Z dogovorom v Bruslju so namreč dovolile Adenauerju, da oboroži 550.000 mož. Tedaj je bilo tudi sklenjeno, da se vključi 22 nemških divizij v Atlantski pakt. Bundeswehr ima danes v NATO že 10 močnih motoriziranih divizij in nekatere izmed njih so opremljene celo z raketami. V zadnjih letih je bonnska vlada blazno povečala izdatke za oborožitev. Leta 1954 je dodelila v ta namen okrog 15 milijard, leta 1955, 506 milijard, leta 1956, 819 milijard, lani pa celo 1.147 milijard. Danes ni v Zahodni Nemčiji več dovolj prostora za urjenje nemške vojske, zato se ta vojska uri tudi v Franciji, Italiji, Belgiji Španiji in celo v Veliki Britaniji. Vzpredno s povečanjem vojske na splošno se je povečalo tudi število nemških generalov, ki imajo zelo važna mesta v sklonu NATO. Že leta 1959 je bilo v NATO 18 nemških generalov in 250 višjih častnikov, med katerimi je več nacistov, kot n. pr. general Snelde, general Keller in general Ferch.

Vse to so dejstva, ki navdajajo ves miroljubni svet z veliko zaskrbljenostjo; vse to so dejstva, ki tudi nam nujno narekujejo, da povečamo čuječnost in da vsestransko ojačimo borbo za mir.

Konfekcije VITTADELLO

Trst - Ulica Dante št. 12 - telefon 37-861

Velika izbira najboljših oblek za moške, ženske in otroke po najugodnejših cenah

VITTADELLO

najzanesljivejše jamstvo absolutne konkurence.

Obličite nas in ne bo vam žal

Kdor enkrat kupi pri **VITTADELLO** se bo vedno poslužil pri **VITTADELLO**

Konfekcije VITTADELLO

Trst - Ulica Dante št. 12 - tel. 37-861

Povečajmo borbo za ustanovitev avtonomne dežele Furlanija-Juljska krajina

Zakaj je potrebna avtonomija

«Delo» posveča v svoji današnji številki eno stran vprašanju deželne avtonomije. S tem hoče dati svoj delež v akciji, ki je v teku za ustanovitev avtonomne dežele Furlanija-Juljska krajina s posebnim statutom, v okviru katere mora imeti Tržaško ozemlje še posebno avtonomijo.

Prepričani smo, da bo večje poznavanje vprašanja, kaj pomeni avtonomija za naše Ozemlje, za naše prebivalstvo na splošno in za nas Slovence še posebej, dalo večji zalet borbi za pridobitev te avtonomije.

Slovenci smo se izrekli za avtonomijo dežele. V tisku, v raznih uradnih izjavah, v krajevnih ustanovah, na raznih manifestacijah, kot n. pr. na reprezentativni skupščini izvoljenih predstavnikov je prišlo to še posebej do izraza. Smo, torej za ustanovitev avtonomne dežele, ki bo zagotovila in zaščitila tudi narodnostne pravice naše manjšine.

Z deželno avtonomijo mora dobiti tudi naše Ozemlje svojo posebno, upravno in zakonodajno avtonomijo, upoštevajoč posebne razmere, ki obstajajo na Tržaškem ozemlju in tukajšnji gospodarski položaj.

Zato smo mi komunisti v zakonskem predlogu, ki so ga predstavili v parlamentu naši predstavniki, vključili postavke, ki se nanašajo na to avtonomijo. Postavili smo tudi predlog za ustanovitev sveta za Tržaško ozemlje, ki bi moral biti izvoljen organ in bi moral imeti zakonodajno oblast na področju raznih specifičnih problemov tega Ozemlja.

Mi zahtevamo tudi popolno prosto cono, ki je odločilnega pomena za razvoj tukajšnjega gospodarstva.

Tako je boj za deželno avtonomijo istčasno tudi boj za avtonomijo Trsta, za popolno posto cono in gospodarski razvoj ter za obrambo narodnostnih pravic Slovencev.

Obnovitev akcij za uresničitev avtonomije je danes bolj kot kdaj koli potrebna in nujna. Tozadevne akcije so še posebej potrebne v času, ko se začneja parlamentarna dejavnost. Potrebno je, da se iz Trsta, Gorice, Vidma in Pordenona dvigne močan glas prebivalstva, glas vseh tu živčih Slovencev, ki naj odločno izpove zahteve po čimprejšnji ustanovitvi avtonomne dežele in ki naj še enkrat prepreči sabotiranje Krščanske demokracije, in nadaljnji zavlečevanja ustanovitve dežele s posebnim statutom.

Trst mora dobiti poseben statut

Naša partija, demokratično gibanje, delavci, kmetje in vsi delovni sloji naše dežele že več let zahtevajo uveljavitev režima široke avtonomije, na temelju določil republiške ustave, ki v svojem členu 116 predvideva ustanovitev avtonomne dežele Furlanija-Juljska krajina s posebnim statutom. Ta zahteva je tesno povezana tudi z zahtevo po posebni avtonomiji za Tržaško ozemlje, v okviru dežele Furlanija-Juljska krajina. Trst mora in mora dobiti tako avtonomijo, bodisi v upravnem kot v zakonodajnem pogledu in to zaradi njegovih posebnih pogojev, v katerih se nahaja.

Za gospodarski razvoj

Huda gospodarska kriza, ki vlada na Tržaškem ozemlju, vznemirljivo nazarovanje prometa, zlasti pomorskega, deklasacija temeljne industrije, nadaljevanje izseljevanja, v tujino ali v druge italijanske pokrajine, so posledice politike vlade, ki ni sposobna, da bi usmerila tržaško gospodarstvo na pot pravega razvoja, s pomočjo organskega načrta in z ukrepi, ki so potrebni na raznih področjih gospodarstva.

Izkušnje zadnjih let kažejo, da je nujno potrebna nova politika, do so nujno potrebni organski ukrepi za Tržaško ozemlje, kar pa osrednja vlada noče u-

poštevati, kljub temu, da prihajajo tozadevne zahteve od raznih strani, kljub temu, da je prišlo celo do soglasnih protestov vsega mesta, kljub temu, da so bili predloženi tudi številni tozadevni konkretni predlogi. Vlada na vse to odgovarja le z generičnimi obljubami, z retoričnimi frazami ali pa na to sploh ne odgovarja. Prišlo je celo do tega, da je ob neki

priliki odgovorila, češ, da naj se preneha s tozadevnimi zahtevami. Izjavila je tudi, da se mora Trst, kot ostale pokrajine, «normalizirati». Dejstva sama so pokazala in še kažejo, da je Trst zelo «oddaljen» od osrednje vlade in da je ta vlada gluha, ko se ji predložijo resne potrebe tukajšnjega gospodarstva.

Tudi zaradi tega je nujno potrebna široka avtonomija za Tržaško ozemlje, saj je samo taka avtonomija lahko izhodna točka za rešitev celotnega gospodarstva.

In izkušnje, do katerih je prišlo v tistih deželah s posebnim statutom, ki so bile ustanovljene že pred več kot enim desetletjem kažejo, da je avtonomija, da je samouprava tisto veljavno sredstvo, ki more zagotoviti tudi gospodarski razvoj.

Zato, torej, zahtevamo avtonomijo za vso deželo in še posebno avtonomijo za Tržaško ozemlje v okviru dežele Furlanija-Juljska krajina.

Predlogi KPI

V osnutku statuta za deželo Furlanija-Juljska krajina, ki so ga 10. julija 1958 predložili v parlamentu komunistični poslanci, se zelo jasno in konkretno zahteva avtonomija za Tržaško ozemlje. V uvodu osnutka tega statuta je med drugim izrecno poudarjeno, da mora nova dežela omogočiti Trstu, da se bo s svojimi zakonodajnimi in izvršilnimi organi napotil k postopni poživitvi pristanišča, ki mora zopet postati izhodišče za pomorski bazen, na katerega je bil v preteklosti tako tesno navezan.

Ker tržaško pristanišče — tako je nadalje rečeno v komunističnem predlogu — ni le pristanišče dežele in ker je to pristanišče mnogo večjega pomena, predlagamo, naj se v okviru dežele zagotovi tržaškemu ozemlju še posebna avtonomija.

Komunisti zahtevamo, naj dobi Trst svoj lasten teritorialni svet, ki mora biti voljen na demokratični način in mora imeti zakonodajno oblast na področju tistih dejavnosti, ki ne posredno zanimajo gospodarstvo, industrijo, kmetijstvo, trgovino itd.

Trst bo, samo ako se bo bo sam in na demokratični

Na sabotiranje Krščanske demokracije odgovorimo s povečanjem naše borbe za ustanovitev avtonomne dežele s posebnim statutom!

način upravljal, v okviru dežele Furlanija-Juljska krajina, realiziral organski načrt za gospodarsko obnovo. Le ako bo do tega prišlo, bo mogoče rešiti tudi demokracijo v krajevnih ustanovah.

Vladni komisariat

Danes je na Tržaškem ozemlju vladni komisariat. In ta ima tudi zakonodajno oblast. Vladni komisariat izdaja ukaze, ne da bi bili prej odobreni od katere koli izvoljene skupščine. V tem pogledu ima vladni komisar večja pooblastila kot pa sam predsednik republike. Med drugim ima možnost, da na Tržaškem ozemlju uveljavi nek zakon, ki velja v italijanski republiki, lahko pa ga tudi ne uveljavi. Lahko pa nek zakon tudi spremeni ali prikroji.

Z ustanovitvijo avtonomne dežele s posebnim statutom pa bi zakonodajna oblast prešla v veliki meri na deželni parlament in kar se tiče specifičnih problemov bi ta oblast prešla na teritorialni svet za Tržaško ozemlje. Tako bi bilo konec pristranstvu vladnega komisariata, ki je čisto navaden birokratski organ, podrejen neposredno osrednji vladi republike.

Toda z ustanovitvijo dežele bi naredili še korak dalje: odpravili bi nevoljeni pokrajinski upravni odbor, namesto katerega bi bil ustanovljen pokrajinski nadzorni odbor, ki bi ga sestavljali štirje člani, izvoljeni od deželnega parlamenta in en predstavnika deželnega sodišča. Tak organ bi bil prav gotovo mnogo bližje zahtevam in potrebam krajevnih ustanov in bi nadzoroval delovanje občinskih uprav in ne bi imel pravice spreminjati sklepe občinskih svetov, kot to dela danes pokrajinski upravni odbor, imenovan od prefekture.

Pomen avtonomne dežele za slovensko skupnost

Ustanovitev avtonomne dežele Furlanija-Juljska krajina s posebnim statutom bo velikega pomena za slovensko etnično skupnost, ki živi v mejah Italije. Avtonomna dežela bo učinkovito sredstvo za zaščito pravic slovenske skupnosti kot je predvideno tudi v republiški ustavi in v določilih londonskega sporazuma, ki določajo, da morajo imeti Slovenci enake pravice kot Italijani.

Zakonski predlog statuta, ki so ga izdelali in v parlamentu predložili komunisti vsebuje zelo točna določila o pravicah slovenske skupnosti. Ta predlog zahteva, da morajo Slovenci imeti pravico do uporabe svojega materinega jezika v vseh političnih in

upravnih uradih ter na sodiščih, na javnih manifestacijah itd. Nadalje zahteva dvojezične uradne razglase, cestne napise, napise na javnih uradih in dvojezična imena krajev, kjer prebiva slovenska skupnost. Komunistični predlog statuta določa, naj avtonomna dežela, v kolikor je po ustavnih določilih za to pristojna, zagotovi popolno enakopravnost Italijanov in Slovencev tudi na šolskem, prosvetnem, razvedrilnem in športnem področju, kar pomeni, da morajo tudi slovenske ustanove dobivati enako podporo iz javnih sredstev kot jo dobivajo sorodne italijanske ustanove.

Pa še nekaj moramo poudariti: komunistični

predlog statuta za deželo prepoveduje spremembe v upravnih enotah, na škodo slovenske skupnosti, kar je, zlasti na nekaterih predelih Tržaškega ozemlja, še posebno važno.

Deželna avtonomija, in v njenem okviru tudi avtonomija Tržaškega ozemlja, je torej bistveni pogoj za popolno enakopravnost Italijanov in Slovencev v tej deželi, kar je pogoj za mirno sožitje in za razvoj demokracije na našem Ozemlju, kjer so bili in so šovinizem, diskriminacije in ščevanje k narodnostni mržnji, resna nevarnost in kar povzroča negativne posledice za vse politično, gospodarsko in socialno življenje ter za samo bodočnost Trsta